

MUNTSLAG DER SELEUCIDEN

Door Rudy Dillen

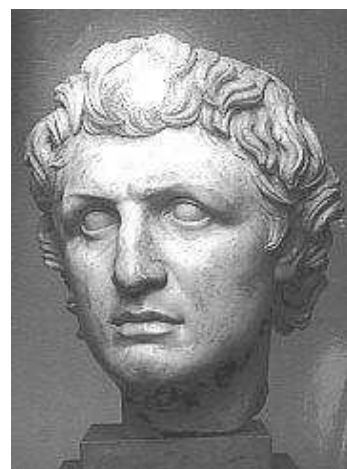
Seleuciden is de naam van een hellenistische dynastie in een koninkrijk in het huidige Syrië ('Koninkrijk der Seleuciden') van 311 tot 63 v. Chr.

Het koninkrijk werd gesticht door Seleucus I Nicator (rond 358-281 vC.). Hij was een van de generaals van Alexander de Grote, die na diens dood in 323 vC., na enkele omzwervingen en militaire campagnes zichzelf in Mesopotamië en de hoogvlakte van Iran vestigde, en een gebied beheerste dat tot aan de rivier de Indus reikte. Hij stichtte Seleucia aan de Tigris (rond 305) als zijn nieuwe hoofdstad. Later werd de hoofdstad van zijn dynastie echter verplaatst naar Antiochië waardoor het machtscentrum zich verplaatste van Mesopotamië naar Syrië.

Na een korte expansie onder Antiochus de Grote raakte het rijk van de Seleuciden snel in verval tijdens de 2e eeuw vC. Eindeloze conflicten tussen twee linies van het vorstenhuis bepaalden de laatste decennia en leidden tot de definitieve ondergang in 64 vC., wanneer de Romeinen hier door het optreden van Pompeius hun gezag vestigden.

Seleucus I Nicator 358-281 vC., ('overwinnaar'), de stichter van het naar hem genoemde Seleucidenrijk, was aanvankelijk veldheer onder Alexander de Grote en één der diadochen, onder wie hij doorgaat als de meest humane en bekwame. Na de dood van Alexander voerde hij het opperbevel over diens ruitery. Hij bracht het in 321 tot satraap van Babylon, en in deze functie kreeg hij tijdens en als gevolg van de diadochenstrijd het oostelijk deel van Alexanders rijk grotendeels in zijn macht. In het jaren 305 nam hij de koningstitel aan, in navolging van Antigonus I Monophthalmus van Macedonië.

Dit was het begin van de dynastie der Seleuciden, die over Syrië zou regeren tot in 64 vC.



Seleucus I Nicator 312 - 280 vC - zilveren tetradrachme geslagen in Seleucia in Pieria, 300 - 280 vC
vz – hoofd van Heracles, getooid met leeuwenvel, naar r
kz – Zeus op troon, naar l, houdt kransdragende Nike en scepter

Aanvankelijk volgde Seleucus de muntslag van zijn 'Goddelijke vader' Alexander de Grote, nadien liet hij munten slaan met een eigen portret.

Van een Indische vorst kreeg hij 500 krijgsolifanten cadeau en dit bezorgde hem het militaire overwicht tegen Antigonus I, die hij met een coalitieleger versloeg bij Ipsus in 301. Door deze overwinning verkreeg hij Syrië, en hij stichtte het jaar daarop aan de rivier Orontes de stad Antiochië. Nadien richtte hij zijn aandacht vrijwel uitsluitend op het westen van zijn rijk, en verkreeg ook de macht over het grootste deel van Klein-Azië, door een overwinning op Lysimachus in de Slag bij Curupedium in 281 vC.

Door uitgebreide stedenstichtingen verspreidde Seleucus de Griekse cultuur in een oosterse omgeving. Hij was ook de enige van de diadochen die zijn oosterse echtgenote, Apame, niet verstootte, maar naast haar trad hij ook in het huwelijk met de veel jongere Stratonice, de dochter van Demetrius Poliorcetes. Later stond hij deze bereidwillig af aan zijn zoon Antiochus I, sedert 293 ook zijn mederegent en opvolger. Bij een poging om ook Macedonië en Thracië in te lijven werd hij door Ptolemaeus Ceraunus, zoon van Ptolemaeus I, gedood.

Antiochus I Soter 281 - 261 vC. ('redder - verlosser'), koning van 280 tot aan zijn dood.

Hij was de zoon van Seleucus I Nicator, en stond aan het hoofd van diens ruitery in de Slag van Ipsus in 301 vC. Toen uitlekte dat Antiochus smoorverliefd was op Stratonice, de jeugdige echtgenote van zijn vader,

stond deze haar probleemloos aan hem af. In 280 beklom hij de troon, en besloot af te zien van zijn vaders veroveringsplannen met het oog op het Westen. Hij sloot een vredesverdrag met Antigonos II Gonatas van Macedonië en huwelijkte aan deze zijn zuster uit. Met dit huwelijk legde hij de grondslag voor een eeuw van vriendschap met Macedonië.



Antiochus I Soter 281–261 vC,
zilveren tetradrachme, geslagen in
Ecbatane
vz – hoofd met koningsdiadeem, naar rechts
kz – Apollo Delpios, gezeten op omphalos,
naar links, houdt boog en pijlen

Zijn bijnaam dankte hij aan zijn overwinning in de ‘Slag der Olifanten’ in 276, tegen de Galaten die zijn rijk waren binnengevallen. In Klein-Azië werkte Pergamon zich van zijn rijk los onder Eumenes I, tegen wie hij in 262 een nederlaag leed. Antiochus I geldt als de voornaamste stichter van Griekse steden in het Oosten na Alexander de Grote.



Antiochus II Theos was koning van 261-246 vC. Zijn vader was koning Antiochus I Soter en zijn moeder de Macedonische prinses Stratonice II. Toen hij aan de macht kwam was het rijk in oorlog met de Ptolemaeën onder koning Ptolemaeus II van Egypte. In 258 vC. wist hij Timarchus af te zetten, een pro-Egyptische tiran van Milete. Het volk van Milete kende hem daarom de titel "God" (Theos) toe. In ongeveer 250 vC. eindigde de oorlog en Antiochus bezegelde dit door te trouwen met Berenice, dochter van Ptolemaeus II Philadelphus na scheiding van zijn eerste vrouw Laodice. Ofschoon Berenice hem wel een kind schonk, ging het huwelijk mis en in 246 vC. haalde Laodice haar man weer terug bij haar. Datzelfde jaar stierf de koning. Geruchten gingen dat hij door Laodice vergiftigd was zodat haar oudste zoon Seleucus II Callinicus aan de macht kon komen.



Seleucus II Callinicus (‘een mooie overwinning behalend), was de oudste zoon van Antiochus II en diens eerste echtgenote Laodice, en beklom de troon in 246. Tijdens zijn regering gingen voor het Seleucidenrijk aanzienlijke gebiedsdelen verloren : in het oosten maakten de satrapieën Parthië en Bactrië zich los, terwijl in Klein-Azië het koninkrijk Pergamon tot stand kwam en zich uitbreidde tot aan de Taurus. Ook in een oorlog tegen Ptolemaeus III van Egypte gingen gebieden in Klein-Azië verloren: zelfs Seleucia Pieria, de havenstad van Antiochia, werd door Ptolemaeus bezet en bleef daarna gedurende 25 jaar in Egyptische handen. Alsof dat nog niet genoeg was profiteerde Seleucus' jongere broer Antiochus Hiërax van diens langdurige veldtochten om zichzelf als autonoom heerser in Klein-Azië te gedragen, hierbij gesteund door zijn moeder. Antiochus bracht zijn broer in 239 vC. nabij Ancyra een zware nederlaag toe, en kon pas tussen 236 en 228 geleidelijk bedwongen worden, en dan nog door Attalus I van Pergamon.



Seleucos II Callinicus 246-226 vC
 zilveren drachme, atelier in Cilicia
 vz – hoofd van godin Athena met
 Corinthische helm, naar rechts
 kz – Apollo, staand naar links, steunt op
 boog en houdt pijl, monogrammen links

Seleucus II had twee zonen, zijn opvolgers Seleucus III en Antiochus III, en twee dochters. Hij overleed in 226 als gevolg van een val van zijn paard.

Antiochus Hierax ('Havik') 246 – 227 vC

De jongere zoon van Antiochos II en Laodice, kon met de steun van zijn moeder een onafhankelijke regering opstellen in Klein-Azië, gelijklopend met de regering van zijn broer Seleucus II.

In 227 deed hij een greep naar de troon en alleenheerschappij maar werd verslagen. Het jaar daarop werd hij vermoordt door invallende Galliërs.



Seleucus III Ceraunus ('bliksem), koning van 226 tot 223 vC.

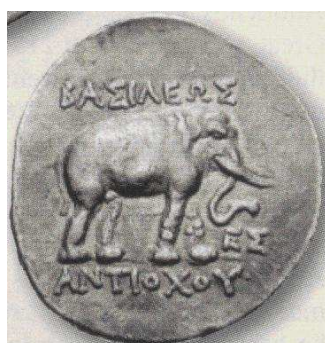


Hij was de oudste zoon van Seleucus II Callinicus. Over zijn kortstondige regering valt weinig meer te zeggen dan dat hij zich vooral bekommerde om de groeiende macht van Attalos I van Pergamon. Zijn invasie van Pergamon was een mislukking en werd hem fataal: om onbekende redenen werd hij tijdens de veldtocht door zijn eigen hovelingen vergiftigd.

Antiochus III de Grote 241 - 187 vC., was koning van 223 tot aan zijn dood en wordt beschouwd als de belangrijkste vorst uit de dynastie na Seleucus Nicator, energiek en dapper, verbeterd in het nastreven van een vooropgesteld doel, maar

ook gewetenloos en wreed, zelfs tegenover zijn familieleden.

Antiochus III was de tweede zoon van Seleucus II. Toen hij in 223 de troon besteeg had hij onmiddellijk af te rekenen met interne moeilijkheden, veroorzaakt door separatistische bewegingen in de gebiedsdelen Bactrië en Parthië. Zijn beleid wordt gekenmerkt door een streven naar gebiedsuitbreiding. Na enkele tegenslagen in Syrië en Palestina tegen zijn rivaal Ptolemaeus IV Philopator, richtte hij zijn volle aandacht naar het Aziatische binnenland. Hij ondernam een veldtocht naar het oosten die hem tot in Arabië en India bracht, een prestatie die hem de bijnaam *de Grote* bezorgde. Hij won aldus Armenië en consolideerde zijn gezag in Bactrië en Parthië.



Antiochos III de Grote 223-187 vC.
 zilver tetradrachme, atelier N-Mesopotamië,
 geslagen tussen 195-187 vC
 vz – hoofd met koningsdiadeem, naar rechts
 kz – olifant naar rechts

Muntslag naar aanleiding van zijn veldtochten tegen de Romein Scipio

Na deze jaren van succes kwam hij in het westen in conflict met de Romeinen, toen hij in 202 vC. na de nederlaag van zijn bondgenoot Philippus V van Macedonië zoveel mogelijk van diens gebied wilde annexeren. Vooral zijn invallen (196 vC.) op Europese bodem, met de bedoeling Thracië en Griekenland te veroveren, schoten bij de Romeinen in het verkeerde keelgat. Ook verleende hij asiel aan Hannibal (196), om met diens hulp Italië binnen te vallen, wat echter mislukte. Op verzoek van de Aetolische Bond stak hij daarna als "bevrijder" naar Griekenland over, maar werd verslagen bij de Thermopylae in 191; teruggekeerd naar Azië werd hij nog eens bij Magnesia verslagen door Lucius Cornelius Scipio Asiaticus. Na deze zware nederlagen, zag hij zich in 188 door de Vrede van Apamea gedwongen afstand te doen van het gehele westelijke deel van zijn rijk; bovendien legden de Romeinen hem een enorme oorlogsschatting op en moest hij zijn krijgsvloot en zijn strijdolifanten uitleveren. Dit betekende het einde van Syrië als Middellandse-Zeemacht, maar in continentaal Azië zou het nog een rol van betekenis blijven spelen. Antiochus III werd in 187 vC. door de bevolking van Elymaïs (ten zuiden van de Kaspische Zee) vermoord bij de plundering van een plaatselijke tempel van Baäl.

Seleucus IV Philopator ('die van zijn vader houdt'), 187 - 175 vC.



Hij was de tweede zoon en opvolger van Antiochus III de Grote, en al tijdens het leven van zijn vader onderkoning van Thracië. In 190 belegerde hij tevergeefs het met de Romeinen verbonden Pergamon, en het volgende jaar voerde hij in de Slag bij Magnesia het bevel over de linker vleugel van Antiochus' leger tegen de Romeinen. Als koning probeerde Seleucus IV zich stipt te houden aan de bepalingen van de Vrede van Apamea, waarbij de Seleuciden elke politieke activiteit in westelijke richting was ontzegd. Om aan de hoge krijgsschatting te kunnen voldoen, liet hij zijn raadsheer Heliodorus zware belastingen opleggen aan de joden, hetgeen ernstige conflicten veroorzaakte. Seleucus IV werd in 175

door deze Heliodorus vermoord.

Antiochus IV Epiphanes ('glorieuze'), eigenlijke naam Mitrades, koning van 175 tot 163 vC., was de zoon van Antiochus III de Grote en de broer van Seleucus IV Philopator. Het gebied van de Seleuciden besloeg toen een groot gebied van het Midden-Oosten, met als kerngebied het huidige Syrië. Ook Palestina, de Libanon en delen van het huidige Irak maakten deel uit van zijn rijk. Hij voerde diverse oorlogen tegen de rivaliserende Ptolemaeën in Egypte, die hij bijna weet te verslaan.



Antiochos IV Epiphanes 175-164 vC
 zilveren tetradrachme, Antiochië 166 vC
 vz – gelauwerd hoofd van Apollo, onder een
 parelboog, naar rechts
 kz – Apollo, staand naar rechts, houdt een
 schaal en een lier

In 168 vC. beval hij om het altaar van Baäl Hasjamaïm (het Syrische equivalent van Zeus) op te zetten in de joodse tempel te Jeruzalem. Een zoon van een priester, Judas Maccabeüs, leidde de furieuze joden in hun opstand tegen de Seleuciden. Judas sneuvelde in de strijd, maar zijn broer Simon wist, zo'n twee decennia na de dood van Antiochus IV, uiteindelijk onafhankelijkheid voor de Joodse staat te verkrijgen. Hij stichtte de Hasmoneese dynastie, die tot 63 vC. in Judea aan de macht blijven.

Antiochus IV werd opgevolgd door Antiochus V Eupator, die slechts twee jaar regeerde. Na de dood van Antiochus IV werd het rijk van de Seleuciden lange tijd door interne twisten verscheurd.

Antiochus V Eupator ('[zoon] van een edele vader'), was koning (onder voogdij van Lysias) van 164 tot aan zijn dood in 162.



Hij was een zoon van Antiochus IV Epiphanes en een jaar of negen toen hij koning werd. Onder zijn bewind werd Judas de Makkabeeër verslagen, maar er moest vrede met hem gesloten worden wegens dynastieke moeilijkheden. De onderdanigheid van het hof jegens de Romeinen ergerde de Griekse steden in Syrië dusdanig dat de Romeinse gezant Gnaeus Octavius (consul in 165 vC.) in Laodicea vermoord werd (162 vC.). Na een kortstondige regering van twee jaar werd Antiochus zelf vermoord door Demetrius, de zoon van Seleucus IV. Hiermee begon een tijdperk van dynastieke strijd die een tijd van verval inluidde.

Demetrius I Soter ('Verlosser'), was koning van 162 tot aan zijn dood in 150 vC.

Hij was de tweede zoon van Seleucus IV, en omdat hij als politiek gijzelaar in Rome werd vastgehouden zag hij aanvankelijk het koningschap aan zijn neus voorbijgaan ten voordele van zijn oom Antiochus IV (175–164 vC.) en daarna van zijn neef Antiochus V (164–162 vC.). Hij wist echter in 162 te ontsnappen en zijn rechtmatige plaats op de troon te heroveren. Hij versloeg in het Oosten de rebellerende generaal Timarchus en onderwierp in Palestina de opstandige joden.



Demetrius I Soter 162-150 vC

zilveren tetradrachme, geslagen in Antiochië
vz – hoofd van koning met diadeem, binnen een
lauwerkrans, naar rechts

kz – Tyche, gezeten naar links, houdt scepter en
cornucopiae (hoorn des overvloeds) gevleugelde
figuren versieren en ondersteunen haar troon

Zijn kwaliteiten als heerser maakten hem als vijand geducht bij de naburige grootmachten, waardoor hij ook de achterdocht van de Romeinen wekte, ook al had de Romeinse senaat in 160 zijn rechten op de troon erkend. Demetrius I sneuvelde in de strijd tegen een troonpretendent, Alexander Balas, die beweerde een jongere broer van Antiochus V te zijn, en door de koningen van Pergamon en Egypte was omgekocht.

Alexander I Balas, was koning van 150 tot aan zijn dood in 145 vC.

Hij beweerde een jongere zoon van Antiochus IV te zijn, en verkreeg in 150 de troon van het Seleucidenrijk na de nederlaag en de dood van zijn voorganger Demetrius I. Hij was een marionet in de handen van de koningen van Pergamon en Egypte, en als koning totaal incompetent, maar hij genoot wel de volle steun van de Romeinse Senaat, omdat men te Rome een heropleving van de macht der Seleuciden vreesde indien de rechtmatige opvolger van Demetrius I de troon zou beklimmen.

Aan de regering van Alexander Balas kwam een einde toen hij met geweld verdreven werd en daarbij omkwam. Zijn bewind kan gezien worden als het begin van een periode van burgeroorlogen die de desintegratie van het Seleucidenrijk in de hand hebben gewerkt.



Alexander I Balas 152 – 145 vC

zilveren tetradrachme, geslagen in Berytos, gedateerd SE 166 (147/6 vC.)
 vz – hoofd van koning met diadeem
 kz – adelaar met gespreide vleugels, staand op palm naar links
 monogrammen en drietand

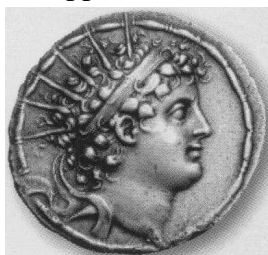
Demetrius II Nicator ('Overwinnaar') was eerst koning van 145 tot 141 en vervolgens van 129 vC. tot aan zijn dood.



Hij was de oudste zoon van Demetrius I Soter en besteedde de troon van zijn vader in 145, na de uitdrijving van zijn voorganger, de pretendent Alexander Balas. Hij werd tijdens een oorlog tegen de Parthen in 141 door dezen gevangen genomen en verkreeg pas zijn vrijlating in 129, waarna hij opnieuw zijn plaats op de troon innam. In de tussentijd had zijn broer Antiochus VII het regentschap waargenomen. Het bewind van Demetrius II is kenmerkend voor de moeilijkheden waarmee de laatste Seleuciden af te rekenen hadden. Hij moest zijn koninkrijk veroveren op een eerste pretendent, verloor vrijwel onmiddellijk een deel ervan aan een tweede, en werd uiteindelijk vermoord na het verlies aan een derde van wat hem nog restte.

Vervolledigde koningslijst

Antiochus VI Dionysus (of Epiphanes)	145 - 140 vC ?
Diodotus Tryphon	140 ? - 138 vC.
Antiochus VII Sidetes (of Euergetes)	138 - 129 vC.
Demetrius II Nicator (2 ^e periode)	129 - 126 vC
Alexander II Zabinas	129 - 123 vC
Cleopatra Thea	126 - 123 vC.
Seleucus V Philometor	126 - 125 vC.
Antiochus VIII Epiphanes-Grypus	125 - 96 vC.
Antiochus IX Cyzicenus	114 - 96 vC.
Seleucus VI Epiphanes Nicator	96 - 95 vC.
Antiochus X Eusebes Philopator	95 - 92 of 83 vC.
Demetrius III Eucuerus (of Philopator)	95 - 87 vC.
Antiochus XI Epihanes Philadelphus	95 - 92 vC.
Philippus I Philadelphus	95 - 84/83 vC.
Antiochus XII Dionysus	87 - 84 vC.
(Tigranes I van Armenië)	83 - 69 vC.
Seleucus VII Kybiosaktes (of Philometor)	70 - 60 vC ?
Antiochus XIII Asiaticus	69 - 64 vC.
Philippus II Philoromaeus (vriend vd Romeinen)	65 - 63 vC.



Antiochos VI



Diodotos-Tryphon



Antiochos VIII



Antiochos IX



Demetrius III

De Seleucidische muntslag levert een prachtige galerij op aan portretten van Griekse koningen en mag terecht beschouwd worden als een waardige ambassadeur van de Hellenistische kunst.